

HZ. PEYGAMBER VE VEFA TOPLUMU

Vefa kelimesi sözlüklerde; sözünde durmak, sözünü yerine getirmek, sözünü tutmak, eksiksiz yerine getirmek, tam olmak, tam yapmak, bol olmak, borcu ödemek, dostluk ve sevginin gerektirdiği davranışlarda devamlı olmak anlamlarına gelmektedir.

Terim olarak ise vefa; kişinin vadine, ahbine ve yeminine sadık kalması, borcunu ödemesi dostlarını unutmaması, onların dostluklarına ve iyiliklerine daha güzeliyle karşılık vermesidir.

Vefa, başta Cenab-ı Hak olmak üzere aile, akraba, yakınlar, dostlar, arkadaşlar ve bütün varlık âlemiyle emanet ve sadakat temelli bir münasebet kurmaktır. Vefa, sözüne sadık kalmak ve onu muhafaza etmek için olanca gayreti göstermektir. Söz ile özün doğru ve birbiriyle uyumlu olmasına özen göstermektir. Vefa doğrunun, doğruluğun ve adaletin kardeşidir. Vefanın zıddı olan 'ğadr' ise yalanın, yalancılığın ve zulmün kardeşidir.

Vefa, fert için bir kıymet ve değer, toplum için huzur ve saadettir. Toplumsal bünye için en esaslı değerlerden, en ulvi hasletlerdendir. Zira bütün muameleler, akitler ve sosyal ilişkiler vefaya bağlıdır. Bir toplumda vefasızlık baş gösterirse güven duygusu sarsılır. Ferdî ve içtimaî hayatta kadirşinaslık ve vefa olmazsa insanî ilişkiler zedelenir, toplumsal dayanışma ve yardımlaşma ruhu kaybolur, neticede toplumsal huzur bozulur.

AHDE VEFA GÖSTERMEK

Vefakârlık ve kadirşinaslık imandandır, vefasızlık ise nifak alametidir. Bu sebeptendir ki mümin vefalıdır, vefalı olmak zorundadır. Vefa, müminin ahlakının bir gereğidir. Kur'anda yüce Rabbimiz ahitlerine vefa gösterenleri sadık kimseler olarak tanımlamaktadır;

وَالْمُؤْمِنُونَ بَعْدَهُمْ إِذَا عَاهَدُوا

Ahitlestiklerinde ahitlerine vefa gösterenler..." (Bakara Suresi, 177)

وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا

"Ahde vefa gösterin, doğrusu verilen ahitte sorumluluk vardır." (İsrâ Suresi, 34)

Yine Allah Teâlâ,

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رَجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَن قَصَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَن يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا ﴿23﴾

"Müminler içinde Allah'a verdikleri sözde duran nice erler var. İşte onlardan kimi, sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir, kimi de (şehitliği) beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde (sözlerini) değiştirmemiştir." Ahzâb, 33/23. buyurmaktadır.

Arkadaşlıkların, dostlukların hatta evliliklerin bile basit menfaatler üzerine kurulduğu günümüz dünyasında vefalı olmak gerçekten çok daha değerli olsa gerekir.

Vefakârlık asil insanların özelliğidir. Peygamber ahlâkına sahip kişilerin, kumaşı has olanların yapabileceği bir yiğitliktir.

Verilen söz, vefayı gerektirir. Nitekim Peygamber Efendimiz, hutbelerinde;

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: مَا خَطَبْنَا نَبِيَّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِلَّا قَالَ: "لَا إِيمَانَ لِمَن لَا أَمَانَةَ لَهُ، وَلَا دِينَ لِمَن لَا عَهْدَ لَهُ.

Enes b. Mâlik şöyle demiştir: "Allah'ın Peygamberi (sav) bize hutbe verdiği zaman mutlaka şöyle buyururdu: **"Emanete riayet etmeyenin imanı yoktur; ahde vefa göstermeyenin ise dini yoktur."** (İbn Hanbel, III, 134)

Arkasında durulmayan ve gereği yerine getirilmeyen söz, Peygamberimiz tarafından kişinin üzerindeki münafıklık alâmeti olarak zikredilmektedir.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ « أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَلَّةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَلَّةٌ مِنْ نِفَاقٍ حَتَّى يَدْعَهَا إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا أُخْلِفَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ » . غَيْرَ أَنَّ فِي حَدِيثِ سُنَيْنَ « وَإِنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ » .

"Dört huy vardır ki bunlar kimde bulunursa o kişi tam münafik olur. Kimde de bu huylardan biri bulunursa, onu terk edinceye kadar o kişide münafıklıktan bir sıfat bulunmuş olur: **Kendisine bir şey emanet edildiği zaman ona ihanet eder. Konuştuğunda yalan söyler. Söz verince sözünden döner. Düşmanlıkta haddi aşar, haksızlık yapar.** "Müslim, İmân, 106

Basit menfaatler nedeniyle verdiği sözden dönenler, Allah Teâlâ tarafından,

إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يَكَلِمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٧﴾

"Allah" a karşı verdikleri sözü ve yeminlerini az bir bedelle değiştirenlere gelince, işte bunların âhirette bir payı yoktur. Kıyamet günü Allah onlarla konuşmayacak, onlara bakmayacak ve onları temize çıkarmayacaktır. Onlar için acı bir azap vardır. " Âl-i İmrân, 3/77. âyet-i celîlesi ile tehdit edilmektedir.

Vefa ile ilgili **Mevlana Celaleddin Rûmi** şöyle demiştir;

"Dostlarını daima vefa ile hatırla can! Arayan sen ol, bulan sen ;

Tanıyan sen ol, kucaklayan yine sen. Kula vefası olmayanın Hakk'a vefası olmaz..!

Yine **Fuzuli** de şu dizeleri söylemiştir;

Her kimden vefa beklediysen ondan cefa gördüm.

Bu vefasız dünyada kimi gördüysem vefasız gördüm

Vefa yok, sözünde durma hiç yok, emanet anlamsız bir söz, (Fuzuli)

Ahde Vefa ile İlgili Kıssa

Hz. Ömer arkadaşlarıyla sohbet ederken, huzura üç genç girerler, derler ki;

-Ey halife bu aramızdaki arkadaş bizim babamızı öldürdü ne gerekiyorsa lütfen yerine getirin. Bu söz üzerine Hz. Ömer suçlanan gence dönerek: -Söyledikleri doğrumu diye sorar. Suçlanan genç derki evet doğru bu söz üzerine Hz. Ömer: Anlat bakalım nasıl oldu diye sorar. Bunun üzerine genç anlatmaya başlar, derki : Ben bulunduğum kasabada hali vakti yerinde olan bir insanım ailemle beraber gezmeye çıktık kader bizi arkadaşların bulunduğu yere getirdi. Hayvanlarımın arasında bir güzel atım var ki dönen bir defa daha bakıyor hayvana ne yaptırısam bu arkadaşların bahçesinden meyve koparmasına engel olamadım, arkadaşların babası içeriden hışımla çıktı atıma bir taş attı atım oracıkta öldü, nefsim bu durum ağır geldi, ben de bir taş attım babası öldü, kaçmak istedim, fakat arkadaşlar beni yakaladı, durum bundan ibaret dedi.

Bu söz üzerine Hz Ömer söyleyecek bir şey yok bu suçun cezası idam, madem suçunu da kabul ettin... Bu sözden sonra delikanlı söz alarak: Efendim bir özrüm var, ben memleketinde zengin bir insanım babam rahmetli olmadan bana epey bir altın bıraktı, gelirken kardeşim küçük olduğu için saklamak zorunda kaldım şimdi siz bu cezayı infaz ederseniz yetimin hakkını zayı ettiğiniz için Allah indin'de sorumlu olursunuz, bana üç gün izin verirseniz ben emaneti kardeşime teslim eder gelirim, bu üç gün için de yerime birini bulurum der.

Hz Ömer dayanamaz derki: Bu topluluğa yabancı birisin, senin yerine kim kalır ki? Sözün burasında genç adam ortama bir göz atar derki, Bu zat benim yerime kalır, o zat Amr bin As' tan başkası değildir. Hz Ömer

Amr 'a dönerek Ey Amr delikanlıyı duydun, der. O yüce sahabi: Evet, ben kefilim der ve genç adam serbest bırakılır. Üçüncü günün sonunda vakit dolmak üzere ama gençten bir haber yoktur, Medine'nin ileri gelenleri

Hz Ömer'e çıkararak gencin gelmeyeceğini, dolayısıyla Amr'ın idamının yerine, maktülün diyetinin verilmesini teklif ederler, fakat gençler razı olmaz ve babamızın kanı yerde kalsın istemiyoruz, derler. Hz Ömer kendinden beklenen cevabı verir, derki, Bu kefil babam da olsa farketmez, cezayı ifaz ederim. Amr tam bir teslimiyet içerisinde derki, Biz de sözümüzün arkasındayız. Bu arada kalabalıkta bir dalgalanma olur ve insanların arasından genç görünür. Hz Ömer gence dönerek derki,

Evladım gelmeme gibi önemli bir fırsatın vardı neden geldin. Genç vakurla başını kaldırır ve:

-Ahde vefasızlık etti demeyiniz diye geldim, der.

Hz Ömer başını bu defa Amr'a çevirir ve derki,

-Ey Amr sen bu delikanlıyı tanımıyorsun nasıl oldu da onun yerine kefil oldun? **Amr : Bu kadar insanın içerisinde beni seçti, insanlık öldü dedirtmemek için kabul ettim** der.

Sıra babası öldürülen gençlere gelir, derler ki,

-Biz bu davadan vazgeçiyoruz, bu sözün üzerine Hz Ömer :

-Ne oldu biraz evvel babamızın kanı yerde kalmasın diyordunuz ne oldu da vazgeçiyorsunuz?

Gençlerin cevabı dehşetlidir :

- Merhametli insan kalmadı demeyiniz diye.

ALLAH VE RESULÜNE VEFALI OLMAK

Vefanın iki türünden söz edebiliriz. Bunlardan biri insanlara karşı bir vazife olarak yapmamız gereken vefa; diğeri de Allah'a karşı bir vazife ve borç olarak gerçekleştirmemiz gereken vefadır. Çünkü vefa, dostluğun kaynağı, muhabbetin ilk durağı ve güvenin en önemli dayanağı; tam ve kâmil bir imanın, Allah'a teslimiyetin nişanesidir. Vefanın temelinde sadakat, samimiyet, tevazu gibi ahlaki değerler yer almaktadır. (Burada kısaca Allah'a karşı insanın gerçekleştirmesi gereken vefaya temas etmeye çalışacağız.)

"Vefa" üzerine söz edip de, "elest bezmi"nde Hâlık (c.c) ile kulları arasında yapılan o müthiş sözleşmenin akla gelmemesi mümkün müdür? Bilindiği gibi, insanın yaratıcısı ile yaptığı bu ilk sözleşmede, Hâlık (c.c) kullarına, "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" diye soruyor ve onlardan "bela/evet, Sen bizim Rabb'imizsin" cevabını alıyordu.

En büyük vefa ve vefakârlık, insanın Yaratıcı'nı tanıması, O'na iman etmesi, O'na karşı olan kulluk vazifesini yerine getirmesi ve verdiği nimetlerin kıymetini bilmesi, şükürünü eda etmesidir. En büyük nankörlük de kulun, Rabbi'ni inkâr etmesi, O'nun yüceliğini, tanımamasıdır.

Allah katında gerçek vefa, Allah'a verdiğimiz o sözü hatırlayıp, ne pahasına olursa olsun bu söze sadakat göstermekle başlar. İnananlar olarak bizim ahlak anlayışımız, verdiğimiz söze ne kadar sadık kaldığımızla yakından ilgilidir. Çünkü insanoğlunun verdiği bu söz, sıradan bir söz değildir. Yaratıcısına verdiği bir ahittir, bir misaktır. İnsanın varoluşunun anlamı, dünyaya geliş amacı, verdiği bu sözde, ahde sadakatinde yatmaktadır. Bu aynı zamanda hayatımızın ve yaratılışımızın da esas gayesidir. Bu söze sadık kalan kişi, hiçbir zaman ahdine vefasızlık etmez. İnanan insan, aynı zamanda sözünün eri olan insandır.

İnanan insan, her şeyden önce Rabbi'nin insan için vermiş olduğu bunca sonsuz nimetler karşısında hakşinas, kadirbilir ve vefakâr olması gerekir. Allah'ı tanımamak, O'na karşı kulluk görevlerini yapmamak ise en büyük nankörlüktür. Yüce Yaratıcı bunu şöyle dile getirmektedir:

وَأَتَاكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعْدُوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ

“O size istediğiniz her şeyden verdi. Allah’ın nimetini sayacak olsanız sayamazsınız. Doğrusu insan çok zalim, çok nankördür.” (İbrahim Suresi, 34)

وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ

Ahitleştiğiniz (anlaşma yaptığınız) zaman Allah’ın ahdini yerine getirin...” (Nahl Suresi, 91)

Allah’a verdiği sözünü tutun.” hitabının anlamını kavrayan Müslümanlar, Allah’a ve Resulüne verilen sözlerin, yerine getirilmeye en lâyık olan ahitler olduğunun bilincindedirler.

Hakk’a vefa ancak ve ancak O’nun emirlerine riayetle gerçekleşir. Bu vefa, O’na bağlı his ve fiillerin zirvesidir. Çünkü yaratan, yaşatan ve kendisine her an muhtaç olunan yegâne varlık odur. Hayatımız da ölümümüz de onun elindedir. Bu cihetle ona olan muhabbet ve her nefeste onunla rabıtalı olabilmek hususiyeti, kulluğun en yüce ufku ve vefa borcudur.

Müslümanlar, bu özverinin farklı örneklerini, tarih boyunca ortaya koymuşlardır. Zira bilmektedirler ki bu söze sadakat ve ahde vefa Yüce Rabbimiz tarafından özel olarak ödüllendirilecektir:

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَأْتِيهِمْ فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمَسْئُورٌ بِهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿10﴾
“**Sana yeminle bağlılık sözü verenler gerçekte bu sözü Allah’a vermiş oluyorlar, Allah’ın eli onların elleri üzerindedir. Bu sebeple kim Allah’a verdiği ahdi bozarsa ancak kendi aleyhine bozmuş olur, Allah’a verdiği sözün gereğini yerine getirene ise Allah yakında büyük ödül verecektir.**” (Fetih, 48/10).

Rabbine karşı vefakâr olan, O’nun kullarına karşı da kadirşinas ve vefakâr olur. Bu sebeple annemize, babamıza, eş ve dostumuza, akraba ve yakınlarımıza karşı gösterdiğimiz her türlü vefasızlık ve kadir-kıymet bilmezlik, Allah’a karşı olan vefa duygusuna halel getirir.

Şu soruları kendimize sorup NE KADAR VEFALİYİZ! test etmeye çalışalım;

İyi gün dostu olduğum kadar kötü günde de dostlarımı hatırlıyor muyum, onlar dara düştüğünde hemen yardımlarına koşarım diyebiliyor muyum?

Bana yapılan iyiliği asla unutmam, verdiğim sözü yerine getirir, emanete riayet ederim diyebiliyor muyum?

Anne ve babama hürmette kusur etmediğim gibi onların dost ve arkadaşlarına da hürmet ederim diyebiliyor muyum?

Atalarımızın tarihi ve kültürel miraslarına sahip çıkıp, milli ve manevi değerlerimi, vatanımı ve milletimi her ortamda savunurum diyebiliyor muyum?

Üzerimde emeği olan kişileri (öğretmen, hoca vb.) vefa duygusuyla hep hatırlarım diyebiliyor muyum?

Şöyle etrafımıza bir bakalım! Zenginken sevilip sayılan, fakirleşince terk edilenler, hastane odalarında veya huzurevlerinde çocuklarının yolunu beklemekten bitap düşmüş hasta ve yaşlı ana-babalar, aranıp sorulmayan âlimler, hocalar, öğretmenler, toplumda kol gezen vefasızlığın acı birer neticeleri değil midir?

(KISSA)

Mithat Cemal Kuntay’ın Mehmet Akif’le olan şu hatırası, onun vefa ve merhamet hislerinin nasıl zirveleştiğini en iyi şekilde ortaya koyması ve bugünün insanına rehber olması bakımından oldukça ibretlidir;

Balkan Harbi başlarken Mehmet Akif tek geçim yolu olan resmi memuriyetinden istifa etti. Kirada oturduğu evine bir cuma günü gittim. Beş çocuğundan başka dört çocuk daha vardı;

- Bunlar kim, dedim. - Çocuklarım, dedi.

- Bir hafta içinde fazladan dört çocuk sahibi olmakta tuhafılık var, dedim. Bunun üzerine işin aslını anlattı.

Baytar mektebindeyken bir arkadaşıyla anlaşmışlar. **Kim önce ölürse, ölenin çocuklarına arkada kalan bakacak.** Arkadaşı vefat etmiş. Akif Bey de anlaşmanın gereğini yerine getirmişti.

Bu bölümde son cümlemiz şudur: **Vefa kulluğun, kulluk ise vefanın zirve noktasıdır.**

DEĞERLENDİRME

Günümüzde maalesef ahlakî değerler ciddi bir şekilde yara almış, adeta hayatın dışına itilmiştir. Ahlakî değerlerin yozlaştığı günümüzde, vefa duygusu da bu durumdan nasibini almıştır. Zira vefasızlık günümüz dünyasında ve insanında kol gezmektedir.

Bugün Yüce Rabbimizle aramızdaki ahdimizi hatırlamaya, tüm insanlık ve kâinatla olan vefa sözleşmemizi yenilemeye ihtiyaç vardır. Müminler olarak bizler, vefayı en üst seviyede yasayan ve temsil eden, vefa insanı ve muallimi Hz. Peygamber'in rehberliğinde vefa toplumunu yeniden inşa etmekle vazifeliyiz. Bu vazife bilinciyle görevimize sarılarak yeniden vefalı günlere ulaşmak ümidiyle...

Allah'ım! Gönüllerimize o vefa sahibinin güzel hallerini ihsan ile bizleri Salihler zümresine dâhil eyle! Amellerimize sadâkat ve samimiyet lütfedip cümlemizi naîm cennetlerinin vârisleri kıl! Neslimizden ve zürriyetimizden bizlere göz nuru ve gönül süruru evlatlar ihsan eyle! Cümlemizi sana, rasûlüne, ana-babaya, akrabaya, bütün ehl-i imana, vatan ve millete ve diğer emanetlere karşı vefakâr eyle!

Not: Vaazın hazırlanmasında TDV İslam ansiklopedisi ve DİB Hadislerle İslam eserinin "Vefakarlık-Ahde Vefa" maddelerinden yararlanılmıştır.

Mehmet AKMEŞE

Kurşunlu İlçe Vaizi